

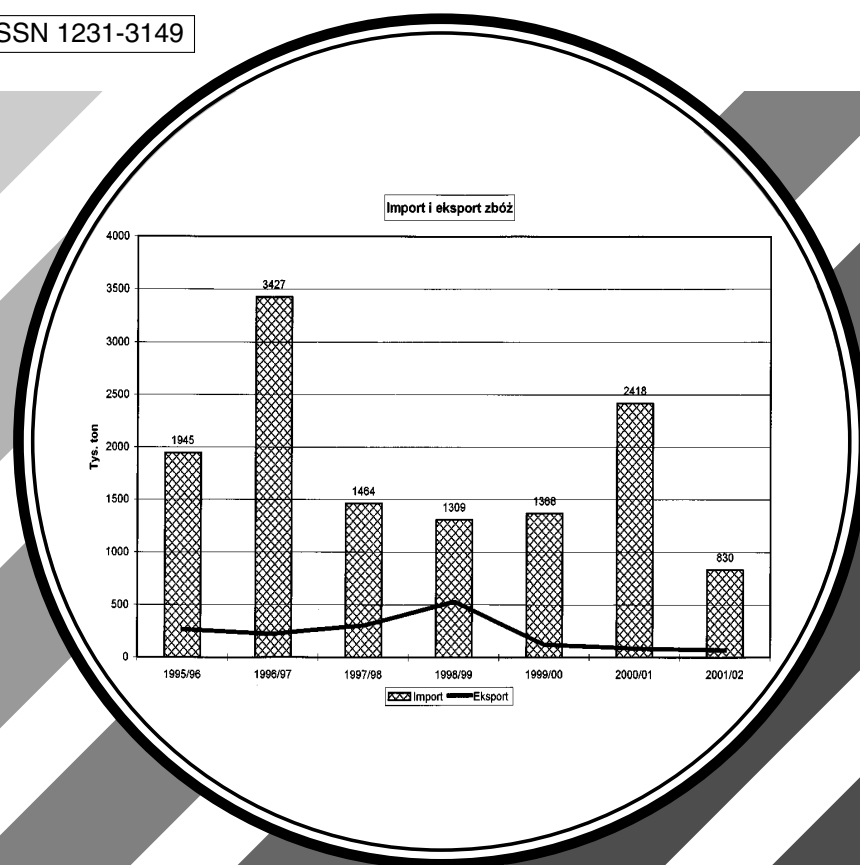
RYNEK ZBÓŻ

stan i perspektywy

ISSN 1231-3149

**ANALIZY
RYNKOWE**

CZERWIEC 2002

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Krajowe zasoby – *M. Kisiel*
- III. Krajowe zużycie – *M. Kisiel, R. Urban, W. Łopaciuk*
- IV. Perspektywy handlu zagranicznego zbożami – *M. Kisiel, W. Łopaciuk*
- V. Zapasy na koniec sezonu – *M. Kisiel*
- VI. Interwencja rynkowa – *A. Orzyłowska-Fedak*
- VII. Ceny zbóż – *M. Kisiel*
- VIII. Aneks statystyczny

**Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Analizę przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel: (0·prefiks·22) 827-36-64

AUTORZY:

dr Michał Kisiel

• Zakład Badań Rynkowych IERiGŻ •
Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 551

mgr inż. Wiesław Łopaciuk

• Zakład Badań Rynkowych IERiGŻ •
Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 719

prof. dr hab. Roman Urban

• Zakład Ekonomiki Przemysłu Spożywczego IERiGŻ •
Tel.: (0·prefiks·22) 826-25-85

mgr Agata Orzyłowska-Fedak

• Agencja Rynku Rolnego •
Tel.: (0·prefiks·22) 623-10-70

Analizę zrecenzowała i zatwierdziła w dniu 21.05.2002 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Tadeusz Chrościcki, Jan Małkowski, Krzysztof Materko, Bożena Nowicka, Roman Urban (wiceprzewodniczący),
Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejna analiza wydana będzie w listopadzie 2002 r.

REASUMPCJA

Sezon 2001/02 na krajowym rynku zbożowym upływa pod znakiem utrzymywania się nadwyżek podaży nad popytem, skutkiem czego ceny zbóż wykazują tendencje spadkowe.

Przyczyną tego jest niewspółmierne duży (15%) wzrost podaży zbóż ze źródeł krajowych w stosunku do umiarkowanego 5% wzrostu popytu krajowego. Średnie w sezonie ceny pszenicy obniżyły się w porównaniu z sezonem 2000/01 o 3.4%, a żyta o 3.7%.

W porównaniu z bieżącym rokiem gospodarczym zasoby zbóż ze źródeł krajowych w nowym sezonie 2002/03 prawdopodobnie nie ulegną większym zmianom. Produkcja zbóż może się obniżyć o około 7%, jednak dzięki wzrostowi zapasów początkowych o 42% podaż ze źródeł krajowych zmniejszy się o około 3% do 28.6 mln ton, tj. do poziomu bliskiego średniej z ostatnich sześciu sezonów (28.8 mln ton). W przypadku gdy sprawdzi się optymistyczny wariant prognozy produkcji, zakładający przeciętne warunki pogodowe podaż wyniesie 29.6 mln ton, tj. może nieznacznie przekroczyć poziom tegoroczny (29.5 mln ton).

Jest wysoce prawdopodobne, że po urodzajnym roku ubiegłym w roku 2002 dojdzie do ponownego spadku zbiorów zbóż, a złożyć się nań może niewielka redukcja powierzchni ich

uprawy oraz 6.5–3% spadek plonów. Według pesymistycznej wersji prognozy, zakładającej gorsze niż przeciętne warunki pogodowe, **zbiory zbóż** (wraz z mieszankami zbożowymi i kukurydzą) w roku 2002 wyniosą niespełna 25 mln ton, tj. będą o ponad 1.9 mln ton mniejsze niż w roku 2001 (26.9 mln ton). Tej wielkości produkcja odpowiada w przybliżeniu zbiorom z r. 1996. W przeciętnych warunkach pogodowych spadek może być o połowę mniejszy tj. może wynieść około 3.5%, a zbiory obniżą się, w porównaniu z rokiem ubiegłym, do 26 mln ton.

W lipcu 2002 roku gospodarka po raz pierwszy od r. 1997 wejdzie w nowy sezon ze zwiększonymi początkowymi **zapasami zbóż**. Ich stan na tę datę ocenia się na około 3.6 mln ton, co w porównaniu z sezonem 2001/02, oznacza ich powiększenie o ponad 1 mln ton. Nastąpi ono głównie w gospodarstwach rolnych, a w sferze obrotu rynkowego znacząco wzrośnie stan operacyjnych zapasów początkowych Agencji Rynku Rolnego. Stan zapasów początkowych na szczeblu gospodarstw szacować można na około 1.8 mln ton i mniej więcej tej samej wielkości zapasy na koniec sezonu pozostaną również w obrocie rynkowym, jeśli nie dojdzie do skutku eksport części zapasów ARR.

Krajowe zużycie zbóż, które w sezonie 2001/02 zwiększy się o około

5%, głównie na skutek dynamicznego wzrostu produkcji drobiarskiej oraz żywienia w chowie trzody chlewnej, w nadchodzącym sezonie 2002/03 ulegnie dalszemu powiększeniu, ale bardzo umiarkowanemu. **Chłonność krajowego rynku zbóż** w sezonie bieżącym szacowana na około 26.6 mln ton, w nowym sezonie może zwiększyć się o około 3% (o niespełna 1 mln ton) do 27.4 mln ton. Wzrośnie zużycie zbóż na pasze, przy nieznacznym zwiększeniu ich spasanania w formie przemysłowych mieszanek paszowych. Prawdopodobnie wzrośnie również przerób ziarna w słodowniach oraz w zakładach produkujących skrobię i jej pochodne. Na dotychczasowym poziomie, nieco poniżej 5.8 mln ton, pozostanie natomiast spożycie zbóż.

Spasanie zbóż, które w bieżącym sezonie szacowane jest obecnie na około 16.5 mln ton (wzrost o 6.4% w porównaniu z r. 2000/01), w roku 2002/03 może się powiększyć o dalszy 1 mln ton do 17.5 mln ton, głównie dzięki żywieniu w chowie trzody chlewnej i produkcji mleka. W odróżnieniu od sezonów poprzednich, w nadchodzącym nowym sezonie w kreowaniu krajowego zapotrzebowania na zboża straci natomiast na znaczeniu sektor produkcji drobiarskiej.

W ostatnich paru latach poczynają wygasać spadkowe tendencje w spożyciu przetworów zbożowych. Jed-

Tabela 1
Bilans zbóż ogółem* w latach 1996/97 - 2001/02 i prognoza 2002/03 (tys. ton)

Lata	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02 szacunek	2002/03		2001/02=100	
							I wariant	II wariant	I wariant	II wariant
Zapasy początkowe	2103	4544	4052	3954	3243	2566	3643	3643	142,0	142,0
Areal uprawy	8679	8857	8800	8653	8752	8765	8700	8700	99,3	99,3
Plony	2,91	2,86	3,08	2,97	2,54	3,07	2,87	2,98	93,5	97,2
Produkcja	25247	25350	27101	25690	22267	26902	24953	25955	92,8	96,5
Import **	3427	1464	1309	1368	2417	840	1440	900	171,4	107,1
Ogółem zasoby	30777	31358	32461	31012	27928	30308	30036	30498	99,1	100,6
Zużycie krajowe:	26009	27000	27979	27644	25269	26591	27390	27430	103,0	103,2
- spożycie	5815	5810	5790	5793	5792	5794	5795	5795	100,0	100,0
- wysiew	1990	1970	1947	1962	1956	1932	1935	1936	100,2	100,2
- zużycie przemysłowe	682	776	824	948	919	979	1001	1001	102,2	102,2
- spasanie	16062	16965	18034	17636	15510	16500	17460	17460	105,8	105,8
- straty i ubytki	1460	1479	1384	1305	1092	1386	1199	1239	86,5	89,4
Eksport	224	306	528	125	94	74	65	78	87,8	105,4
Zapasy końcowe	4544	4052	3954	3243	2564	3643	2581	2990	70,8	82,1
Zapas/zużycie (%)	17,3	14,8	13,9	11,7	10,1	13,7	9,4	10,9	x	x

*) łącznie z kukurydzą, ale bez gryki i prosa

Źródło: 1996/97-2000/01 wg GUS, 2001/02- 2002/03 szacunki i prognoza autorów

nostkowe i globalne spożycie zbóż w sezonie 2002/03 najprawdopodobniej pozostanie na dotychczasowym poziomie. Wyniesie ono około 5.75 mln ton, stanowiących 21% krajowego zużycia. Niewielkim zmianom ulegnie również jego struktura.

Pozycja **przemysłowych zakładów młynarskich** na rynku produktów pierwotnego przetwórstwa zbóż w r. 2001 i I połowie 2002 r. uległa wzmocnieniu, na rynku mąki pszennej i żytniej, kasz i płatków, a także makaronów. Warunki rynkowe przetwórstwa zbóż były jednak różne w I i II półroczu 2001 roku. W sezonie 2000/2001 firmy tego sektora realizowały wysokie marże, zarówno w fazie przemiału, jak i przechowania. Był to sezon relatywnie wysokich cen zbóż i produktów przemiału, a w ślad za tym także najwyższych od czterech lat marż. Sytuacja ta radykalnie zmieniła się w bieżącym sezonie 2001/2002. W tym okresie marża przechowalnicza ma wartość ujemną, a marża przemiałowa jest prawie o 10% niższa niż w sezonie poprzednim. Powtarza się więc układ cen z lat 1997–1999, który był źródłem kryzysu sektora młynarskiego w tym okresie.

W sezonie 2002/03 luka w bilansie produkcji i krajowego zużycia zbóż

może wynieść około 2.4 mln ton podczas gdy w sezonie bieżącym zbiory przewyższyły wielkość zapotrzebowania krajowego. Jej rozmiary mogą być mniejsze o około 1 mln ton, jeśli sprawdzi się optymistyczny wariant prognozy zbiorów. W pierwszym przypadku import zbóż niezbędny dla pokrycia krajowego zapotrzebowania i utrzymania w miarę bezpiecznego stanu zapasów, oceniany jest na 1.4 mln ton, z czego 600 tys. ton stanowiłaby pszenica, w tym drugim natomiast na około 0.9 mln ton, w tym pszenicy na 380 tys. ton.

System interwencji na rynku zbóż w 2002 roku ma być kontynuacją wprowadzonego w 1999 roku programu skupu zbóż z dopłatą ARR dla producentów. Program przewiduje skup przez przedsiębiorców 4.2 mln ton zbóż, tym 3.5 mln ton pszenicy, po obniżonych cenach minimalnych – z 510 do 480 zł za tonę pszenicy i z 355 do 330 zł za tonę żyta. Odpowiednio podwyższone zostaną natomiast dopłaty ARR, tak by ceny finalne dla producenta w poszczególnych miesiącach dorównywały ubiegłorocznym. Po zakończeniu programu w listopadzie i grudniu prowadzony ma być skup interwencyjny za środki ARR obejmujący do 200 tys. ton pszenicy i do 100 tys. ton żyta.

W nadchodzącym sezonie 2002/03 wzrost krajowego popytu na zboża najprawdopodobniej zbiegnie się w czasie ze spadkiem ich podaży ze źródeł krajowych. Nadwyżka podaży zbóż nad ich zużyciem, wynosząca w sezonie bieżącym około 2.9 mln ton, w nowym sezonie zmniejszy się do około 1.1 mln ton, a być może jeszcze bardziej, jeśli część zapasów ARR zostanie wyeksportowana. Oznacza to istotną zmianę w kształtowaniu się wzajemnych relacji popytu i podaży, która może stworzyć impuls do wzrostu krajowych **cen zbóż**.

Wzrostowe tendencje rynkowych cen zbóż nie wystąpią jednak wcześniej niż od listopada 2002. Przesądzi o tym głównie fakt obniżenia interwencyjnych cen pszenicy i żyta w tegorocznym skupie zbóż z dopłatą ARR oraz stosowana do tej pory zasada odpowiedniej redukcji dopłat do cen w przypadku gdy ceny płacone producentom w skupie wzrosną powyżej ceny interwencyjnej. W okresie od lipca do października 2002 ceny pszenicy i żyta będą oscylowały wokół ceny interwencyjnej, natomiast w późniejszych miesiącach sezonu 2002/03 zboża powinny drożeć, ale wzrostowi cen może przeciwdziałać rosnąca ich podaż z importu.

SUMMARY

Prevailing of grain surpluses and low market prices are the main features of the 2001/02 season. In the conditions of moderate increase of domestic demand (by 5%), an extraordinary rise in domestic supply (by 15%) was the main cause of such situation. As compared to the 2000/01 season average prices of wheat and rye declined by 3.4 and 3.7% respectively.

Comparing to the current season the domestic supply of grains are unlikely to show major changes in the season of 2002/03. Grain production may decline by about 7% but due to increase in opening stocks by 42% domestic supply is expected to decline by about 3% to 28.6 mill tons, i. e. would be close to the average for the last six seasons (28.8 mill tons). In case the optimistic scenario takes place (assuming average weather conditions), domestic supply would amount to 29.6 mill tons, i. e. slightly above the level observed in the current season (29.5 mill tons).

It is very likely that following favourable year 2001, grain production in the year 2002 is to decline again. The decline would result from a negligible reduction in the area planted and decline in average yield by some 3–6%. According to the pessimistic scenario (assuming weather conditions below average) grain crops may total slightly below 25 mill tons, which would be

1.9 mill tons down than in the year 2001 (26.9 mill tons). Average weather conditions could reduce anticipated decline to 3.5% so the crops in this case would total about 26 mill tons.

In July 2002 Polish grain economy will enter into a new season with increased **opening** stocks. The size of opening stocks is estimated at about 3,6 mill tons, which compared to the 2001/02 season means an increase by 1 mill tons. The increase in stocks will occur mainly at the farm level, while significant rise in operational stocks of the Agricultural Market Agency (AMA) would be the main feature at the market level. The volume of farm stocks is estimated at about 1.8 mill tons and if there is no exports out of the AMA stocks, the same volume is to remain at the market level.

Reflecting a dynamic increase in poultry production and a recovery in swine sector, domestic use of grain in the 2001/02 season is likely to increase by 5% and will increase further in the next season 2002/03 but at a moderate rate. The domestic market capacity in the next season is forecast to increase by circa 3% (close to 1 mill tons) up to 27.4 mill tons. Having forecast a slight rise in the grain feeding in a form of manufactured feedstuffs total feed use of grains is expected to increase. The use of grains in the production of malt and grain starch is also likely to incre-

ase. Food use is expected to remain unchanged at the level slightly below 5.8 mill tons.

Feed use of grains, estimated in the current season at approx. 16.5 mill tons (6.4% up from the previous season), in the season of 2002/03 is forecast to increase further by 1 mill tons to 17.5 mill tons reflecting recovery in swine sector and milk production. Unlike in the previous seasons the importance of poultry sector as a source of demand will decline.

A downward tendency in the **human consumption** (food use) of grain products has been fading out for the last few seasons. Per capita human consumption as well as global one in the 2002/03 season are forecast to remain unchanged. Global consumption of grain products is expected to total at 5.75 mill tons. Slight shifts are expected to take place in the structure of grain products consumption.

In the year 2001 and in the first half of the year 2002 the **industrial milling enterprises** have strengthened their position on the markets of all major primary grain products such as wheat and rye flour, grits and flakes and also in case of pasta. However, the market conditions of grain processing were different in the first and the second halves of the year 2001. In the 2000/01 season the com-

Table 1

Total grain balance sheet for the period of 1996/97-2000/01 and forecast for 2001/2002 ('000 t)

Seasons	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02 estimation	2002/03		2001/02=100	
							I scenario	II scenario	I variant	II variant
Opening stocks	2103	4544	4052	3954	3243	2566	3643	3643	142,0	142,0
Area sown	8679	8857	8800	8653	8752	8765	8700	8700	99,3	99,3
Yield	2,91	2,86	3,08	2,97	2,54	3,07	2,87	2,98	93,5	97,2
Crops	25247	25350	27101	25690	22267	26902	24953	25955	92,8	96,5
Imports	3427	1464	1309	1368	2417	840	1440	900	171,4	107,1
Total supply	30777	31358	32461	31012	27928	30308	30036	30498	99,1	100,6
Domestic use	26009	27000	27979	27644	25269	26591	27390	27430	103,0	103,2
- food	5815	5810	5790	5793	5792	5794	5795	5795	100,0	100,0
- seeds	1990	1970	1947	1962	1956	1932	1935	1936	100,2	100,2
- industrial uses	682	776	824	948	919	979	1001	1001	102,2	102,2
- feed	16062	16965	18034	17636	15510	16500	17460	17460	105,8	105,8
- wastes and losses	1460	1479	1384	1305	1092	1386	1199	1239	86,5	89,4
Exports	224	306	528	125	94	74	65	78	87,8	105,4
Carryover stocks	4544	4052	3954	3243	2564	3643	2581	2990	70,8	82,1
Stocks/use ratio (%)	17,3	14,8	13,9	11,7	10,1	13,7	9,4	10,9	x	x

*) including maize (corn) but excluding buckwheat and millet

Source: 1996/97-2000/01 - CSO, 2000/01- 2002/03 authors' estimations and forecast

panies operating in the sector generated high milling and storage margins. Relatively high prices of grains and the grain products and so the highest margins since four years were the main features of this season. The situation was subject to a radical change in the current season 2001/02. The level of margins in storage turned negative and milling margin declined by 10% as compared to the previous season. Therefore the price pattern observed over the period of 1997–1999, leading to a crisis of the sector by then, is being repeated this season.

In 2002/03 season the gap between the domestic grain production and domestic use may amount to 2.4 mill tons. The size of the gap may be smaller by 1 mill tons when the optimistic crop scenario takes place. Regarding the first scenario, **grain imports** necessary to cover the domestic demand and to keep stocks at safe level are assessed at about 1.4 mill tons, including 0.6 mill tons of wheat. Assuming that the second scenario comes

true, the imports should amount to 0.9 and 0.4 mill tons respectively.

The intervention system on the grain market in the year 2002 will be a continuation of the programme of grain procurement with the AMA supplementary payments to the producers, implemented in 1999. Under the programme 3.5 mill tons of wheat and 0.7 mill. tons of rye are to be procured by selected companies, at intervention prices lowered from 510 to 480 PLN/t in case of wheat and from 355 of 330 PLN/t respectively in case of rye. To compensate the decline in intervention prices the supplementary payments will be increased so as to keep the final prices received by the producers at the last year level. Once the program is over, the AMA will conduct intervention procurement out of own budget, which would cover up to 200 thousand tons of wheat and up to 100 thousand tons of rye.

In 2002/03 season the domestic demand for grains is expected to incre-

ase, while the domestic supply is likely to go down. The surplus of supply over domestic use, in the current season amounting to 2.9 mill tons, next season is forecast to go down to 1.1 mill tons, or even more if some part of the AMA grain stocks is exported. This means a remarkable change in the market fundamentals, which should lead to increase in the grain prices on domestic market.

However upward movements of prices are expected not earlier than in November 2002, which will be caused by lowered intervention prices, and proportional reduction of the supplementary payments in case the producer prices paid within the intervention procurement scheme exceed the level of intervention prices. Over the period of July – October 2002 wheat and rye prices are likely to fluctuate around intervention prices. Later on in the season of 2002/03 they are expected to grow up, as long as imports become profitable.

W serii Analizy Rynkowe w najbliższym czasie ukazać się:

1. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /15/ • czerwiec 2002,
2. Rynek rzepaku /21/ • czerwiec 2002,
3. Rynek owoców i warzyw /20/ • lipiec 2002,
4. Rynek ziemi rolniczej /5/ • październik 2002,
5. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /22/ • październik 2002,
6. Rynek pasz /12/ • październik 2002,
7. Rynek mięsa /23/ • październik 2002,
8. Rynek drobiu i jaj /22/ • październik 2002,
9. Rynek mleka /23/ • październik 2002,
10. Rynek zbóż /23/ • listopad 2002,
11. Rynek ziemniaka /22/ • listopad 2002,
12. Rynek cukru /22/ • grudzień 2002,
13. Popyt na żywność /3/ • grudzień 2002.

Prenumerata roczna Analizy (2 zeszyty) wynosi 32 zł.
Cena zeszytu: w edycji wiosennej – 15 zł, w edycji jesiennej – 17 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do
Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,
ul. Świętokrzyska 20, skr. poczt. 984, 00-950 Warszawa. Tel. (0-prefiks·22) 826 50 31 wew. 685, faks 827 19 60
e-mail: ierigz@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>
